

13. Щедрин, Ю. Н. (2003). *Развитие лидерских качеств у курсантов военно-учебных заведений в процессе физкультурно-спортивной деятельности: автореф. докт. дис.* СМб.

PEDAGOGICAL SPORTS IMPACT ON ATHLETES' COMMUNICATION AND INTERACTION

*Assoc. Prof. Dr. Leonas Meidus
Vilnius Pedagogical University*

SUMMARY

In the pedagogical practice of sport there is accumulated wide experience in optimizing interpersonal communication of athletes' and their professional interaction. However, the obtained empirical results only partially reveal this problem. Complex scientific research is needed to substantiate sports impact on athletes' communication and interaction.

The aim of the research was to determine conditions and opportunities of interpersonal athletes' communication and interaction in sports activities.

The methods of the research were the analysis of scientific literature; a questionnaire-based survey; sociometry; mathematical statistics.

The research has revealed that the majority of athletes (71.0%) prefer sports as a phenomenon that

encourages interpersonal communication and interaction. 68.3% of sport specialists confirm this priority. The research has also proved that cohesion of communication, the coefficient of compatibility and the status of a personality are much more expressed in high-mastery teams compared to low-mastery teams and athletes of individual sports. The work has identified the main motives that are important contributors to personality formation. We have proved that athletes' communication and interaction are influenced by sports as a variety of the needs realisation. Evaluation of these peculiarities is necessary while organizing rational development of athletes' personality.

Keywords: pedagogical impact of sport, communication, interaction, personality development, motivation.

Leonas Meidus
Vilniaus pedagoginio universiteto
Kūno kultūros teorijos katedra
Studentų g. 39, LT-06136 Vilnius
Tel. +370 5 275 22 25

*Gauta 2007-02-01
Patvirtinta 2007-09-18*

www.bki.lt

Baidarininkų ir kanojininkų varžybinė veikla 2006 m. pasaulio čempionate

*Doc. dr. Aleksandras Alekrinskis, dr. Laimutė Venclovaitė, Vilma Papievienė,
dr. Daiva Bulotienė, Regina Martusevičienė
Lietuvos kūno kultūros akademija*

Santrauka

Mūsų tyrimo tikslas buvo ištirti baidarininkų ir kanojininkų varžybinę veiklą 2006 m. pasaulio čempionate. Pasinaudojus 2006 m. pasaulio baidarių ir kanojų čempionato techniniais protokolais išanalizuoti varžybose taikyti taktiniai variantai ir nuotolio įveikimo ypatumai. Nustatyta, kad A finale 1000 m nuotolį moterų ir vyrų baidarininkų įgulos dažniausiai įveikė tolygiai lėtėjančiai, taikydami 1–2–3–4 taktinį variantą (taikė 18 įgulų iš 54, iškovoti 6 medaliai), o vyrai kanojininkai įveikdami šį nuotolį daugiau taikė 1–4–3–2 taktinį variantą (taikė 8 įgulas iš 27, iškovota 3 medaliai).

Palyginus moterų baidarininkų ir vyrų baidarininkų bei kanojininkų nuotolio įveikimo ypatumus, statistiškai reikšmingų skirtumų tarp vyrų ir moterų irkluojujų nuotolio įveikimo nenustatyta. 1–3 vietas iškovojo vyrai baidarininkai nuotolį pradeda ne taip aktyviai kaip 7–9 vietas užėmę irkluojujai, tačiau kitose nuotolio dalyse jų nuokrypiai nuo savo vidutinio greičio būna mažesni už 7–9 vietas užėmusiuju. 1–3 vietas iškovojo vyrai kanojininkai savo vidutinį greitį labiausiai viršija pirmoje nuotolio dalyje, o nuo vidutinio greičio labiausiai atsilieka antroje nuotolio dalyje. Tuo tarpu trečioje ir ketvirtoje nuotolio dalyse pasiekia greitį, artimą vidutiniam greičiui. Nustatyti statistiškai reikšmingi ($p < 0,05$) skirtumai, lyginant 1–3 ir 7–9 vietas užėmusių įgulų greičio nuokrypius pirmoje ir antroje nuotolio dalyse.

Iš 81 įgulos, dalyvavusios pasaulio čempionato 1000 m nuotolio A finale, tik septynios įgulos greičiau įveikė antrą nuotolio dalį, o 500 m nuotolyje tik viena įgula antrą nuotolio dalį įveikė greičiau negu pirmą. Pastebėta, kad tik trys įgulos, laimėjusios 1000 m nuotolį, visą laiką išlaikė lyderių poziciją. Tuo tarpu kitos įgulos, tapusios nugalėtojomis, pirmose nuotolio dalyse stengiasi išsilaikyti tarp pirmaujančių įgulų ir tik trečioje bei ketvirtoje nuotolio dalyse užima lyderių poziciją.

Raktažodžiai: pasaulio čempionatas, baidarių ir kanojų irklavimas, taktiniai variantai, valtys greitis.

Ivadas

Sporto praktikoje ir teorijoje svarbią vietą užima treniruotės valdymo problema, tačiau jai yra skiriama nepakankamai dėmesio. Varžybinės veiklos analizė, padedanti siekti puikių sportinių rezultatų, turėtų būti savaimė suprantamas uždavinys ir būti pagrindas sudarant perspektyvias sportininkų rengimo programas. Individualių irklautojo arba komandos rodiklių palyginimas su modeliniais leidžia nustatyti tolesnio tobulėjimo kryptį ir padaryti tam tikras pataisas treniruotės planuose.

Didelio meistriškumo irklautojui jau nebepakanka būti techniškam ir gerai fiziškai pasirengusiam, kad greičiausiai įveiktų varžybų nuotolį. Kai pajėgumas vienodas, irklautojams privalu žinoti ir mokėti taikyti jiems naudingą nuotolio įveikimo greičio kaitą, racionaliai panaudoti fiziologinius ir psichologinius išteklius (Barisas, Brazaitis, 2001).

Šiuo metu, esant labai glaudiems nugalėtojų ir prizininkų rezultatams, nugalėti galima tik tinkamai pasirinkus taktinį variantą ir tolygiai paskirsčius jėgas nuotolyje. Taktikos ir jėgų išdėstymo klausimai, nors ir turi didelę, kartais lemiančią reikšmę siekiant geriausių rezultatų, tačiau šiuolaikinėje sporto teorijoje ir praktikoje nagrinėjami dar nepakankamai (Barisas, 1985; Issurin, Chouprun, 1989; Barisas, Alekrinskis, 1994; Issurin, 1998; Barisas, Brazaitis, 2001; Raslanas, Venclovaitė, 2004; Venclovaitė, Raslanas, 2006; Venclovaitė, 2006). Iki šiol dar nėra nustatyta dėsningumų, kaip naudingiausia įveikti nuotolį. Varžybų nuotolio plaukimo taktinius variantus reikia atnaujinti ir nuodugniai stebėti, kaip jie kinta, o pagal tai formuoti naujus. Todėl tampa *aktuali* tirti pajėgiausių pasaulio irklautojų taktiką, nuotolio įveikimo greičio kaitos esminius bruožus.

Tyrimo tikslas – ištirti baidarininkų ir kanojininkų varžybinę veiklą 2006 m. pasaulio čempionate.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, varžybų protokolų analizė, matematinė statistika.

Tyrimo organizavimas

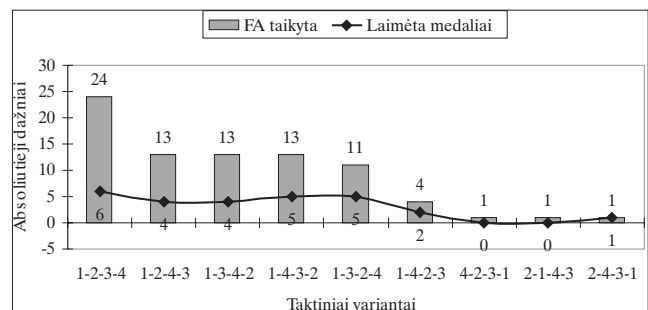
Buvo išanalizuota 2006 m. pasaulio čempionato techniniai protokolai, kuriuose užfiksuotas atskirų 1000 m ir 500 m nuotolių dalių (kas 250 metrų) įveikimo laikas. Išnagrinėti A finale vyrų baidarininkų ir kanojininkų įgulų ($n = 54$) bei moterų baidarininkų įgulų ($n = 27$) vidutiniai greičiai nuotolyje ir greičio pokyčiai atskirose nuotolio dalyse, lyginant su vidutiniu nuotolio greičiu. Palyginti skirtingas vietas užėmusių įgulų nuotolio įveikimo greičio pokyčiai ir taktiniai variantai. Nustatyti laiko skirtumai (s) tarp pirmos ir antros 500 m ir 1000 m nuotolių dalių įveikimo. Nustatant tak-

tinius variantus greičiausia įgulos įveikta nuotolio dalis buvo žymima skaičiumi 1, lėčiau – 2 ir t. t. Pvz.: jeigu įgula kiekvieną 1000 m nuotolio dalį įveikė lėtėjančiai, tai taktinis variantas 1–2–3–4, jei greitėjančiai – 4–3–2–1.

Vidurkių skirtumų patikimumui tarp atskirų grupių rodiklių nustatyti taikytas Stjudento t kriterijus nepriklausomoms imtims.

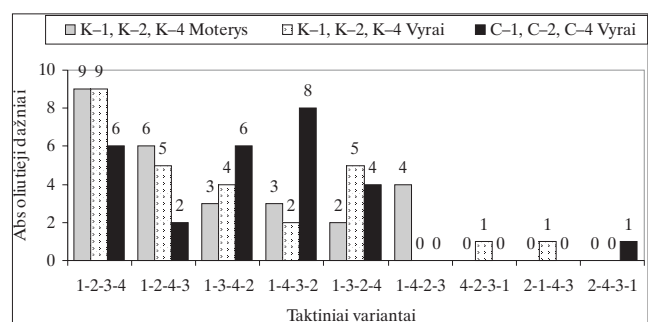
Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

2006 m. pasaulio baidarių ir kanojų irklavimo čempionate A finale dalyviai dažniausiai taikė 1–2–3–4 taktinį variantą (24 įgulos iš 81). Taikant šį taktinį variantą iškovoti 6 medaliai. Po 5 medalius iškovota taikant taktinius variantus 1–4–3–2 ir 1–3–2–4. Tačiau šiuos taktinius variantus taikė daug mažiau įgulų, atitinkamai 13 ir 11 (1 pav.).

1 pav. 2006 m. pasaulio čempionato A finale (FA) moterų ir vyrų baidarininkų bei vyrų kanojininkų taikyti taktiniai variantai ir laimėti medaliai

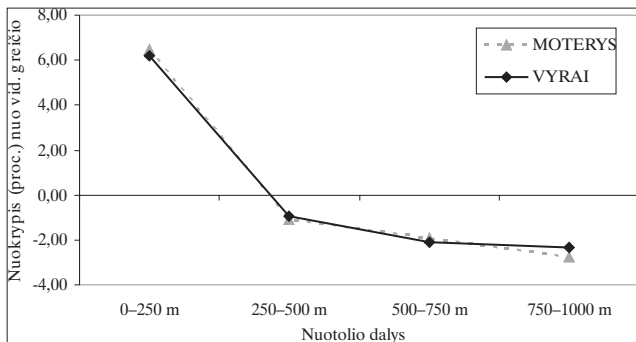
Atlikus 2006 m. pasaulio baidarių ir kanojų irklavimo čempionato varžybinės veiklos analizę nustatyta, kad A finale 1000 m nuotolį moterų ir vyrų baidarininkų įgulos dažniausiai įveikė tolygiai lėtėjančiai, taikydami 1–2–3–4 taktinį variantą (taikė 18 įgulų iš 54, iškovoti 6 medaliai), o vyrai kanojininkai įveikdami šį nuotolį daugiau taikė 1–4–3–2 taktinį variantą (taikė 8 įgulos iš 27, iškovota 3 medaliai) (2 pav.).

2 pav. 2006 m. pasaulio čempionato A finale (FA) taikyti moterų ir vyrų baidarininkų bei vyrų kanojininkų taktiniai variantai

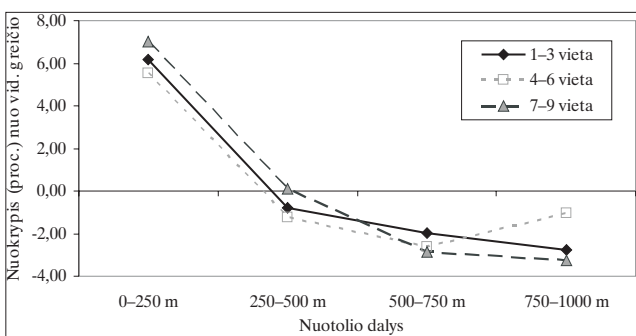
Sutariniai ženklai: K-1 – vienvietė baidarė, K-2 – dvivietė baidarė, K-4 – keturvietė baidarė; C-1 – vienvietė kanoja, C-2 – dvivietė kanoja, C-4 – keturvietė kanoja.

Palyginus moterų baidarininkių ir vyrų baidarininkų bei kanojininkų nuotolio įveikimo ypatumus, statistškai reikšmingų skirtumų tarp vyrų ir moterų irkluojujų nuotolio įveikimo nenustatyta (3 pav.). Pirmoje nuotolio dalyje moterys irkluojuotos vidutinį viso nuotolio greitį viršija 6,47 %, o vyrai irkluojuotai šiek tiek mažiau – 6,21 %. Antroje, trečioje ir ketvirtoje nuotolio dalyse moterys ir vyrai irkluojuotai atsilieka nuo savo vidutinio nuotolio greičio. Atitinkamai antroje nuotolio dalyje – -1,08 % ir -0,94 %, trečioje – -1,94 % ir -2,11 %, ketvirtoje – -2,75 % ir -2,33 %.

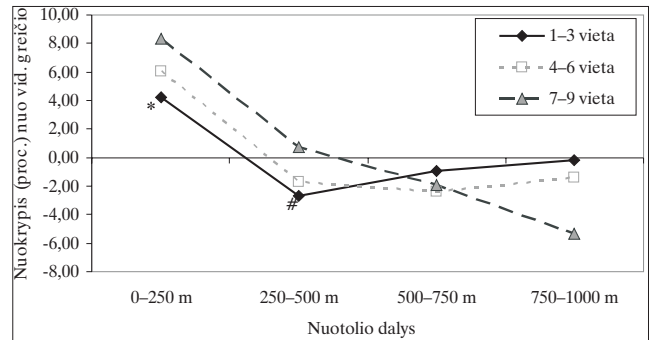
3 pav. Moterų baidarininkių ir vyrų baidarininkų bei kanojininkų 1000 m nuotolio įveikimo ypatumai 2006 m. pasaulio čempionato A finale

1-3 vietas iškovoję vyrai baidarininkai nuotolį pradeda ne taip aktyviai kaip 7-9 vietas užėmę irkluojuotai, tačiau kitose nuotolio dalyse jų nuokrypiai nuo savo vidutinio greičio būna mažesni už 7-9 vietas užėmusiųjų. Labiausiai vidutinis greitis viršijamas pirmoje nuotolio dalyje, o nuo vidutinio greičio labiausiai atsiliekama trečioje (4-6 vietas užėmusios įgulos) ir ketvirtoje (1-3 ir 7-9 vietas užėmusios įgulos) nuotolio dalyse (4 pav.).

4 pav. Vyrų baidarininkų 1000 m nuotolio įveikimo ypatumai 2006 m. pasaulio čempionato A finale

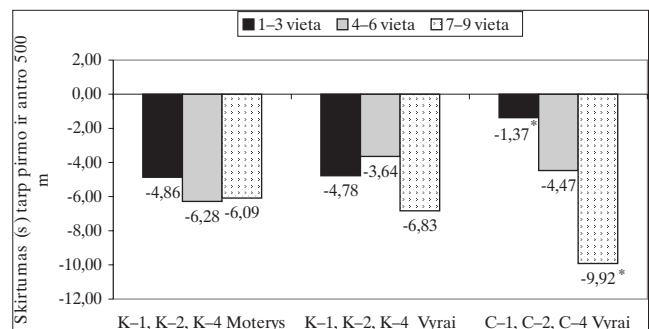
1-3 vietas iškovoję vyrai kanojininkai savo vidutinį greitį labiausiai viršija pirmoje nuotolio dalyje, o nuo vidutinio greičio labiausiai atsilieka antroje nuotolio dalyje. Tuo tarpu trečioje ir ketvirtoje nuotolio dalyse pasiekia greitį, artimą vidutiniam greičiui. Nustatyti statistškai reikšmingi ($p < 0,05$) skirtumai, lyginant 1-3 ir 7-9 vietą užėmusių įgulų greičio nuokrypius pirmoje ir antroje nuotolio dalyse (5 pav.).

5 pav. Vyrų kanojininkų 1000 m nuotolio įveikimo ypatumai 2006 m. pasaulio čempionato A finale

Sutartiniai ženklai:
 * – $p < 0,05$, lyginant tos pačios nuotolio dalies 1-3 vietas su 4-6 ir 7-9 vietas laimėtojų greičio nuokrypiais
 # – $p < 0,05$, lyginant tos pačios nuotolio dalies 1-3 vietas su 7-9 vietas laimėtojų greičio nuokrypiais

1000 m nuotolyje mažiausias skirtumas tarp pirmo ir antro 500 m buvo 1-3 vietą iškovojuusių vyrų kanojininkų. Antrą 500 m dalį jie įveikė 1,37 s lėčiau negu pirmą (6 pav.). 4-6 vietas užėmusių vyrų kanojininkų šis skirtumas buvo -4,47 s, o 7-9 vietas užėmusiųjų – -9,92 s. Nustatyta statistškai reikšmingas skirtumas, lyginant 1-3 ir 7-9 vietas užėmusių vyrų kanojininkų pirmo ir antro 500 m įveikimo laiką ($p < 0,05$). Medalius iškovoję kanojininkai nuotolį įveikė tolygiau. Moterų baidarininkių laiko skirtumas įveikiant pirmą ir antrą 500 m dalį svyravo nuo -4,86 iki -6,28 s. Vyrų baidarininkų šis skirtumas svyravo nuo -3,64 iki -6,83 s.

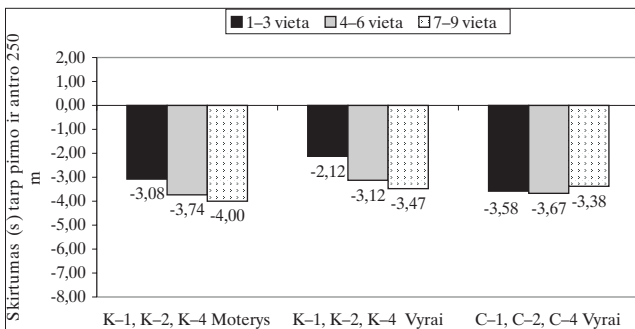
6 pav. 2006 m. pasaulio čempionato A finale baidarininkų ir kanojininkų pirmo ir antro 500 m įveikimo laiko skirtumai 1000 m nuotolyje pagal užimtas vietas

Sutartiniai ženklai:
 * – $p < 0,05$, lyginant vyrų kanojininkų 1-3 vietas su 7-9 vietas laiko skirtumą.

K-1 – vienvietė baidarė, K-2 – dvivietė baidarė, K-4 – keturvietė baidarė; C-1 – vienvietė kanoja, C-2 – dvivietė kanoja, C-4 – keturvietė kanoja.

500 nuotolyje laiko skirtumas tarp pirmos ir antros nuotolio dalies buvo mažesnis, lyginant su laiko skirtumu tarp pirmos ir antros nuotolio dalies 1000 m nuotolyje. Moterys baidarininkės, priklausomai nuo užimtos vietos, antrą 250 m dalį įveikė -3,08–4,00 s lėčiau negu pirmą 250 m dalį. Vyrų baidarininkų šis skirtumas buvo -2,12–3,47 s, vyrų kanojininkų –

-3,38--3,67 s (7 pav.). Įveikiant 1000 m nuotolį lemiamą reikšmę įgyja irkluotojo ištvermė, jo aerobinis pajėgumas. Šiame nuotolyje sunkiau tolygiai paskirstyti jėgas negu 500 m nuotolyje.

7 pav. 2006 m. pasaulio čempionato A finalo baidarininkų ir kanojininkų pirmo ir antro 250 m įveikimo laiko skirtumai 500 m nuotolyje pagal užimtas vietas
Sutartiniai ženklai: K-1 – vienvietė baidarė, K-2 – dvivietė baidarė, K-4 – keturvietė baidarė; C-1 – vienvietė kanoja, C-2 – dvivietė kanoja, C-4 – keturvietė kanoja.

Iš 81 įgulos, dalyvavusios pasaulio čempionato 1000 m nuotolio A finale, tik septynios įgulos greičiau įveikė antrą nuotolio dalį, o 500 m nuotolyje tik viena įgula antrą nuotolio dalį įveikė greičiau negu pirmą. Pastebėta, kad tik trys įgulos, laimėjusios 1000 m nuotolį, visą laiką išlaikė lyderių poziciją. Tuo tarpu kitos įgulos, tapusios nugalėtojomis, pirmose nuotolio dalyse stengėsi išsilaikyti tarp pirmaujančių įgulų ir tik trečioje bei ketvirtoje nuotolio dalyse užėmė lyderių poziciją.

Issurinas (1998), apibendrinęs 1983–1997 m. pasaulio čempionatų, Seulo ir Atlantos olimpinių žaidynių varžybinės veiklos duomenis, išskyrė tokius varžybų nuotolio įveikimo tipus:

A tipas – greitas startas – pastovus ir ekonomiškas darbas nuotolio viduryje – yrių dažnio padidėjimas paskutinio etapo metu.

B tipas – yrių dažnio ir greičio mažėjimas visame nuotolyje.

C tipas – greitas startas – pastovus darbas nuotolio viduryje – staigus yrių dažnio mažėjimas paskutiniame etape.

D tipas – pastovus darbas visame nuotolyje.

Barselonos olimpinėse žaidynėse 1992 m. (Barisas, Alekrinskis, 1994) visos įgulos pirmą 250 m nuotolio dalį įveikė greičiausiai, o 2006 m. pasaulio čempionate pasitaikė keletas vyrų įgulų, kurios greičiausiai įveikė ne pirmą, bet antrą ar ketvirtą 250 m dalį (1–2 pav.).

Kaip ir prieš 14 metų olimpinėse žaidynėse (Barisas, Alekrinskis, 1994) ar 2000 m. Europos čempionate bei Sidnėjaus olimpinėse žaidynėse (Barisas, Brazaitis, 2001), taip ir 2006 m. pasaulio čem-

pionate dažniausiai vyravo tolygus lėtėjantis nuotolio įveikimo variantas 1–2–3–4. Taip pat dažnai pasitaikė dar keletas taktinių variantų (1–3–4–2, 1–4–3–2 ir 1–2–4–3), kurie yra, beje, veiksmingesni negu dažnai taikomas 1–2–3–4 taktinis variantas.

Baidarininkų ir kanojininkų varžybinės veiklos pasaulio čempionatuose ir olimpinėse žaidynėse analizė turėtų orientuoti sportininkus ir trenerius, kaip valdyti treniruotės vyksmą, norint pasirinkti geriausią varžybų taktikos variantą.

Išvados

- 2006 m. pasaulio baidarių ir kanojų irklavimo čempionate dažniausiai taikytas 1–2–3–4 taktinis variantas, tačiau veiksmingesni buvo ir daugiau medalių iškovota taikant taktinius variantus 1–4–3–2, 1–3–2–4, 1–3–4–2 ir 1–2–4–3.
- Mažiausi greičio nuokrypiai 1000 m nuotolyje ir mažiausias laiko skirtumas (s) tarp pirmos ir antros 500 m dalies būdingi 1–3 vietas iškovojuosiems vyrams kanojininkams, lyginant su žemesnes vietas užėmusiomis įgulomis.
- 2006 m. pasaulio baidarių ir kanojų irklavimo čempionato A finale 1000 m nuotolyje 91,4 % įgulų greičiausiai įveikė pirmą 250 m dalį, o 500 m nuotolyje pirmą 250 m dalį greičiausiai įveikė 98,9 % įgulų.

LITERATŪRA

- Barisas, A. (1985). *Baidarių ir kanojų irklavimo taktika*. Vilnius.
- Barisas, A., Alekrinskis, A. (1994). Respublikos ir geriausių pasaulio baidarininkų ir kanojininkų varžybų veiklos tyrimai. *Lietuvos kūno kultūros instituto mokslinės konferencijos pranešimai. 1993 m. kovo 31 d.–balandžio 2 d.* Kaunas.
- Barisas, A., Brazaitis, M. (2001). 2000 m. Europos čempionato ir Sidnėjaus olimpinių žaidynių baidarininkų nuotolio plaukimų kaita. *Įvairaus amžiaus ir meistriškumo sportininkų rengimo valdymas ir perspektyvos: respublikinė mokslinė konferencija: programa ir pranešimų tezės, Kaunas, 2001 m. birželio 29 d.*
- Issurin, V. (1998). Analysis of the race strategy of world-class kayakers. Issurin, V. (Ed). *Science and practice of canoe/kayak high-performance training*. Elite Sport Department of Israel.
- Issurin, V. B., Chouprun, A. K. (1989). *Race Strategy in Kayaking and Canoeing*. Volgograd.
- Raslanas, A., Venclovaitė L. (2004). Irkluojujų varžybinės taktikos tyrimai. *Sporto mokslas*, 4 (38), 30–35.
- Venclovaitė, L. (2006). *Didelio meistriškumo irkluojujų varžybinės taktikos optimizavimo edukacinės prielaidos: daktaro disertacija*. Kaunas: LKKA.
- Venclovaitė, L., Raslanas, A. (2006). Vyrų ir moterų irkluojujų taktika olimpinėse žaidynėse. *Sporto mokslas*, 1 (43), 29–35.